

Verzuiling en ontzuiling

Ook de omroepen ontkwamen er niet aan

Nederland was in de vorige eeuw opgedeeld in verschillende groeperingen die zich hadden georganiseerd op levensbeschouwelijke of politiek-ideologische grondslag. Mensen van een verschillende groepen gingen niet met elkaar om, gingen naar een andere school en sportten bij een andere vereniging. Dit noemen we verzuiling.

Ook de omroep kon niet aan het verzuilingsmechanisme ontkomen. Toen in de jaren twintig de radio op kwam, werd men gewoontegetrouw ook lid van de omroepvereniging van de eigen zuil.

HDO

De eerste nationale omroep, de Hilversumse Draadloze Omroep (HDO), werd in 1924 opgericht. Zij waren graag bereid om een deel zendtijd af te staan aan anderen, als die er maar voor betaalden. Nog in datzelfde jaar maakte de protestantse Nederlandsche Christelijke Radio Vereeniging (NCRV) daarvan gebruik, spoedig gevolgd door de Katholieke Radio Omroep (KRO), de Vrijzinnig Protestantsche Radio Omroep (VPRO) en de socialistische omroepvereniging Vereeniging van Arbeiders Radio Amateurs (VARA).

AVRO

In 1927 veranderde de HDO haar naam in Algemeene Vereeniging Radio Omroep (AVRO) en hoewel de AVRO zich steeds 'neutraal' bleef noemen, kreeg de omroep een (conservatief-)liberaal karakter. Iedere omroep deed op zijn eigen manier aan educatie, informatie en verstrooiing. Dat hoorde bij de opvoedende taak van de omroep, die men beschouwde als het cement in de zuil.

Nationale omroep

Daarnaast waren er nog voorstanders van een nationale omroep. Die waren vooral bij de AVRO te vinden. Maar pas tijdens de bezettingsjaren werd het verzuilde bestel tijdelijk opzij geschoven. Alle omroepen werden door de Duitsers gelijkgeschakeld. Dat betekende dat de oude omroepen plaats moesten maken voor een nationale Nederlandsche Omroep. Deze diende te zorgen voor nationaal-socialistische propaganda ter

heropvoeding van het Nederlandse volk. Na de Tweede Wereldoorlog keerden de verzuilde omroepen echter gewoon weer terug.

NTS

Voor het nieuwe medium televisie verenigden de omroepen zich in de Nederlandse Televisie Stichting (NTS). Maar ook de organisatie van de televisie raakte verzuild. De oude radio-omroepen zonden voortaan het leeuwendeel van de televisie-uitzendingen uit. De NTS verzorgde de programma's die men in gezamenlijkheid wilde maken, zoals het NTS-Journaal.

Onder druk

De verzuilde samenleving kwam in de jaren zestig meer en meer onder druk te staan. Nederlanders werden kritischer ten opzichte van hun leiders en sloten zich minder af dan voorheen voor meningen van mensen met een andere levensbeschouwelijke en politieke achtergrond, de ontzuiling zette zich in. De televisie heeft deze maatschappelijke ontwikkeling versterkt. De nieuwigheid van het medium maakte dat de

televisiebezitter in het begin, met het hele gezin, keek naar zowat alles wat werd aangeboden. Ook naar voorheen verfoeide omroepen. Daarnaast wilde menige kijker en luisteraar meer populair vermaak zien en horen. Dat vonden zij bij commerciële buitenlandse zenders als Radio Luxemburg. Vanuit het Nederlandse bedrijfsleven gingen stemmen op om commerciële radio en televisie in te voeren. Spoedig kwamen er ook illegale Nederlandse commerciële 'piraten'zenders.